

MARCHAL, E. en A. HARDY, 1868. Catalogue des plantes plus ou moins rares de la vallée de la Meuse de Liège à Maastricht. Bulletin Soc. Roy. Bot. Belg. 8: 240 - 275.

MARÉCHAL, P., 1966. Ophrys sphegodes Mill. à la Montagne Saint-Pierre. Natura Mosana 19: 57.

MENNEMA, J., I. QUENÉ-BOTERENBROOD en C.I. PLATE, 1980. Atlas van de Nederlandse flora, deel I. Uitgestorven en zeer zeldzame planten. Amsterdam.

PETIT, J. en J.L. RAMAUT, 1978. La vallée du Bas-Geer, prolongement des richesses naturelles de la Montagne Saint-Pierre. Les Naturalistes bel-

ges 59 (1) : 2 - 25.

PETIT, J., 1979. Chronique de la Montagne Saint-Pierre. II. Une liste rouge de plantes menacées. Revue Vervétoise d'Histoire Naturelle 36: 54 - 57.

PETIT, J., 1983. Chronique de la Montagne Saint-Pierre. XI. Une réapparition inattendue: Anacamptis pyramidalis à Lanaye. Revue Vervétoise d'Histoire Naturelle 40 (7 - 9) : 50 - 53.

PETIT, J. en J.L. RAMAUT, 1985. Montagne Saint-Pierre 1985. Un bilan des acquis floristiques et faunistiques récents. Les Naturalistes belges 66 (6) : 129 - 162.

PUTS, C., 1984. La Montagne Saint-Pierre, refuge naturel. Visé.

WEVER, A. de, 1913. Lijst van wildgroeiende en eenige gekweekte planten in Z-Limburg III. Jaarboek Natuurh. Genootschap Limburg: 43 - 115.

WEVER, A. de, 1938. Orchideeën. In D.C. van Schaik e.a. De St. Pietersberg: 246 - 251. Thorn EF & EF b.v. 1983.

WILLEMS, J.H. en F.G. BLACKENBORG, 1975. Kalkgraslandvegetaties van de St. Pietersberg ten zuiden van Maastricht. Publicaties van het Natuurh. Genootschap in Limburg. Reeks XXV, Aflevering 1.

Nieuwe spinnen (*Arachnida*, *Araneae*) voor de Nederlandse en Limburgse fauna, deel 3

J.H.G. Peeters en A.W.F. Meijer
Natuurhistorisch Museum Maastricht

Eerstgenoemde auteur kon zijn verzameling inheemse spinnen uitbreiden met enige soorten, waarvan het voorkomen in Nederland resp. Limburg nog niet eerder werd gepubliceerd. Het gaat hier om de krabspinnen *Xysticus acerbus* Thorell *) (Fam. Thomisidae) en *Philodromus praedatus* O.P.-Cambridge (Fam. Philodromidae), alsmede de dwergspinnen (fam. Erigonidae) *Entelecara media* Kulczynski, *Walckenaeria furcillata* (Menge) en *W. incisa* (O.P.-Cambridge) die nieuw zijn voor de Nederlandse fauna, terwijl de dwergspinnen *Erigone arctica* (White) en *E. longipalpis* (Sundevall) nieuw voor Limburg zijn. Bovendien kon het voorkomen van *Erigone vagans* (Audouin) in Limburg worden bevestigd.

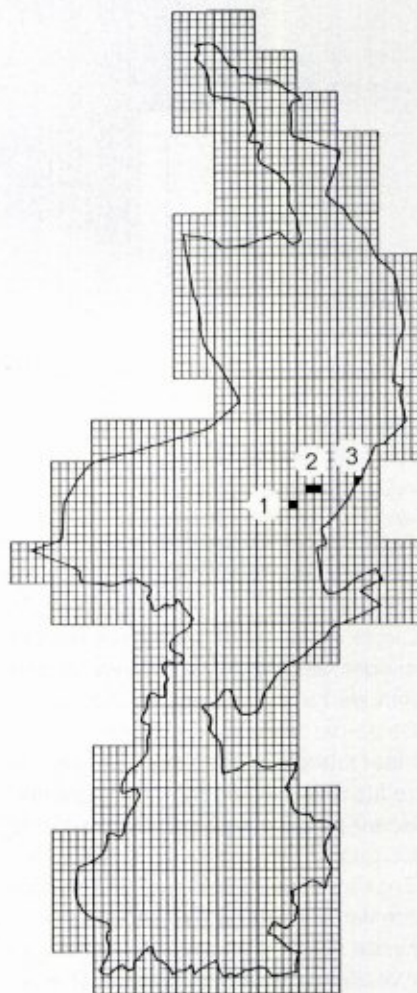
Daarnaast werd nog een merkwaardige vondt gedaan. Een exemplaar van *Uloborus walckenaerius* Latreille (Fam. Uloboridae), toch al een zeldzame verschijning, bleek een afwijkend aantal ogen in de achterste ogenrij te hebben.

De bovengenoemde vondsten worden hier in het kort besproken. De nomenclatuur is ontleend aan MERRETT et al., 1985, echter met behoud (om praktische redenen) van het veel gebruikte onderscheid binnen de dwergspinnen in Erigonidae en Linyphiidae.

Een ♀ van *Xysticus acerbus* werd op 20 juli 1983 samen met haar eicoon verzameld in een weiland in de dorpskern van Reuver, tussen gras en Doevenetel (*Lamium album*). Blijkens de in de literatuur vermelde vondsten is deze soort ook in België zeldzaam. Na de laatste eeuwwisseling is zij slechts een paar keer gevangen (KEKENBOSCH et al., 1977). Een samenvatting van de verspreidingsgegevens van deze soort (en de andere Thomisidae en

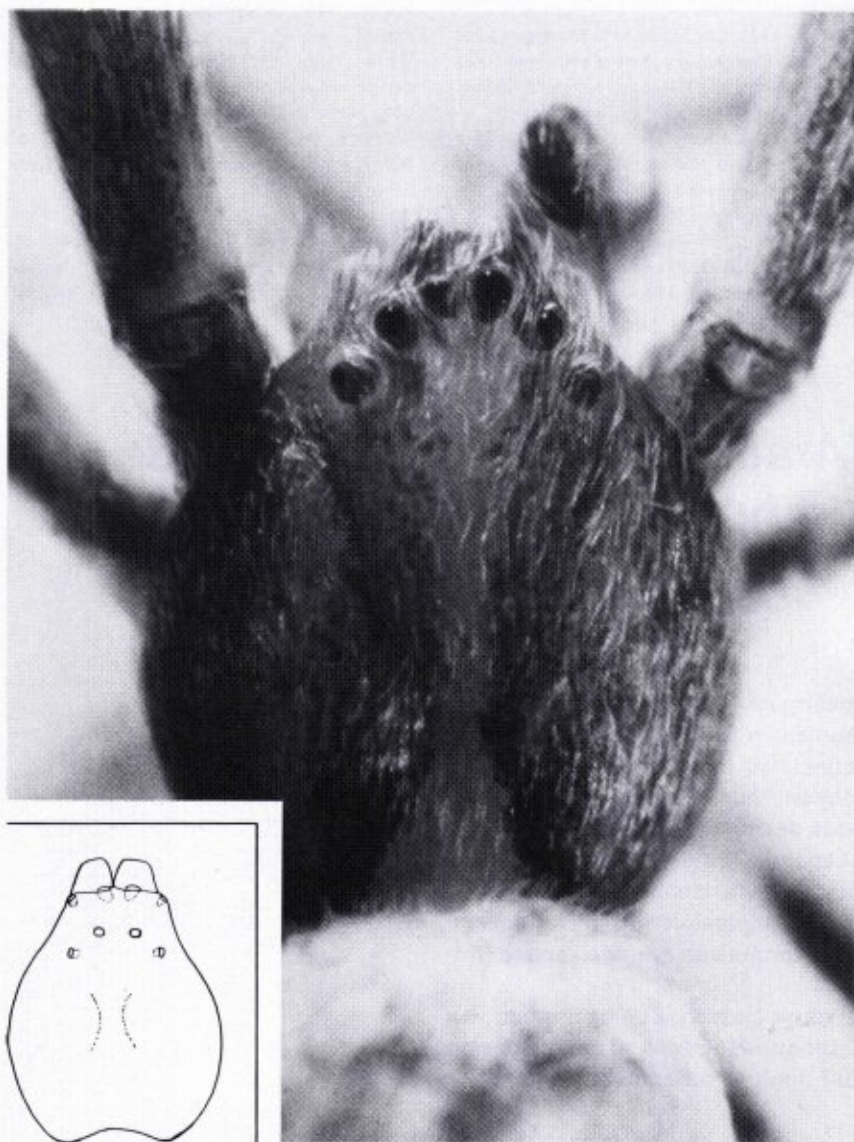
Philodromidae) in Duitsland is de auteurs niet bekend. In Engeland is *X. acerbus* eveneens zeldzaam. Zij komt er lokaal voor in het zuiden van het land (ROBERTS, 1985).

Een ♀ van *Philodromus praedatus* werd op 17 juni 1985 gevangen in een al jaren verwaarloosde, door onkruid overwoekerde tuin in de dorpskern van Reuver. Belgische vondsten van deze soort zijn niet gepubliceerd. In Engeland is zij slechts van enkele plaatsen, voornamelijk in Zuid-Engeland bekend (ROBERTS, 1985). De mogelijkheid bestaat echter, dat *P. praedatus* in het verleden verward is met de algemene soort *P. aureolus*

Figuur 1. Ligging van de genoemde vindplaatsen in Limburg.

*) P.J. Van Helsdingen vermeldde reeds op het IX. Colloque Européen d'Arachnologie te Brussel (sept. 1985) dat deze soort op verschillende plaatsen in Nederland is aangetroffen.

Figuur 2. *Uloborus walckenaerius*. Sterk vergroot detail met o.a. het kopborststuk, van dorsaal. Zes (!) ogen in de achterste ogenrij.

De uitstulpingen van de voorste ogenrij zijn zichtbaar, de ogen zelf niet. Foto Jacques Peeters. Inzet: ogenstand van een "normaal" individu. (naar WIEHLE, 1953).

Clerck en bij nader onderzoek wellicht minder zeldzaam zal blijken te zijn dan we nu aannemen.

De eerder genoemde tuin leverde nog meer interessante spinnen op. Op dezelfde dag werden drie ♀♀ van *Entelecara media* gevangen. Deze soort is tot dusver niet bekend uit België en Engeland, maar ook hier kan sprake zijn van verwarring met een erop gelijkende soort, in dit geval *E. erythropus* (Westring), waardoor *E. media* over het hoofd gezien kan zijn. WIEHLE (1960) wilde daarom geen uitspraak doen over de verspreiding van *E. media* in Duitsland.

Tenslotte leverde deze tuin nog een ♂ van *Uloborus walckenaerius* op (zelfde datum). *U. walckenaerius* was in Nederland slechts van enkele vindplaatsen bekend: de Hoge Veluwe (VAN DER HAMMEN, 1947; CHRYSANTHUS, 1952) en het Limburgse Melick (CHRYSANTHUS, 1954). Zij heeft een voorkeur voor warme zandgronden in open terrein en wordt vooral op heide gevon-

den. Het is eigenlijk een Zuid-Europese soort. (Wiehle, 1953) die kennelijk ook vrij noordelijk, maar dan lokaal voorkomt. Het in Reuver gevonden exemplaar is des te interessanter vanwege een afwijking in aantal, grootte en stand van de ogen van de achterste ogenrij. De acht ogen staan bij deze soort in twee naar achteren gebogen rijen van elk vier ogen (fig. 2). Bij het hier besproken ♂ zijn de ogen van de voorste rij normaal ontwikkeld, maar de achterste rij telt zes (!) ogen. Het derde oog van links is meer dan de helft kleiner dan het overeenkomstige oog van de rechter lichaamshelft. (fig. 2).

De drie genoemde *Erigone*-soorten zijn verzameld aan de Maas te Rijkkel (fig. 3, Tabel I). Ter plaatse bestaat de oostelijke Maasoever uit een ca 15 meter brede strook zandig materiaal (fig. 3). De eerste meters landinwaarts zijn zeer schaars begroeid, de rest is verspreid begroeid met doorgaans ruderaal soorten, waarvan *Fioringras* (*Agrostis stolonifera*), Echte kamille (*Matricaria recutita*) en Melganzevoet (*Chenopodium album*) plaatselijk het aspect bepalen. Bij hoge waterstanden komt dit terrein geheel onder water te liggen. De spinnen zijn met het sleepnet in deze begroeiing gevangen. Uit de habitat-preferentie die LOCKET en MILLIDGE (1951, 1953) en WIEHLE (1960) voor deze soorten opgeven voor resp. Engeland en Duitsland kan worden afgeleid dat ze een voorkeur voor zilte gebieden hebben die afneemt in de volgorde *E. arctica* - *E. longipalpis* - *E. vagans*.

De gepubliceerde vindplaatsen van deze drie soorten in Nederland (zie hiervoor VAN HELSDINGEN, 1980) lijken aardig in dit beeld te passen, maar het nu geconstateerde voorkomen van *E. arctica* op een zo ver van de zilte zee-kust verwijderde vindplaats laat zich niet rijmen met de door eerdergenoemde auteurs veronderstelde strikte gebondenheid aan deze habitat. Wiehle (1960) noemt *E. arctica* een

Tabel I. Aantallen en vangstdata van *Erigone*-soorten, verzameld aan de Maas te Rijkkel in 1981.

	14 juli	13 aug.	18 sept.
<i>E. arctica</i>		1 ♂ 2 ♀♀	1 ♀
<i>E. longipalpis</i>	1 ♂		5 ♂♂
<i>E. vagans</i>		1 ♀	

Figuur 3. De Maasoever te Rijkkel, winter-aspekt. Foto J.H.G. Peeters.

arctisch-circumpolaire soort, die in Duitsland de zuidgrens van haar verspreidingsgebied bereikt. Het verspreidingsgebied van *E. longipalpis* strekt zich uit van Frankrijk tot in Finland, terwijl *E. vagans* een circummediterrane soort is die tot in onze gebieden is doorgedrongen. De noordgrens ligt niet veel verder dan ons land. Naar aanleiding van deze aan WIEHLE (1960) ontleende gegevens moet de kanttekening worden gemaakt, dat deze niet op de hoogte was van het voorkomen van *E. arctica* in de noordelijke provincies van ons land en dat deze soort nadien ook in België is verzameld. (KEKENBOSCH et al., 1977).

Rest te vermelden, dat op de genoemde vindplaats te Rijkkel ook vele exemplaren van de in ons land veel algemenere *Erigone atra* (Blackwall) en *E. dentipalpis* (Wider) gevangen zijn.

Beide in de inleiding genoemde *Walckenaeria*-soorten zijn met vangpotten verzameld in het natuurreservaat Holtmühle te Belfeld in een open vegetatie met voornamelijk dichte polen Pijpestrootje (*Molinia coerulea*) en sporadisch Pitrus (*Juncus effusus*), Riet (*Phragmites communis*) en Dopheide (*Erica tetralix*), op een vochtige, dikke strooisellaag van de hoofdzakelijk Zomereik (*Quercus robur*) en Ruwe berk (*Betula pendula*). De vangsten maken deel uit van een inventarisatie van dit terrein door eerstgenoemde

auteur, waarover nog uitvoerig verslag zal worden gedaan.

Van *W. furcillata* werd een ♂ gevangen in de periode 8 juni - 6 juli 1985. De ♂♂ van de Erigonidae hebben soms bizarre uitsteeksels aan hun kopborststuk. *W. furcillata* dankt haar naam aan het feit, dat de ♂♂ van deze soort een gevorkt uitsteeksel aan het kopborststuk hebben (fig. 4). *W. furcillata* is in Duitsland zeldzaam, maar wel van verschillende habitats bekend; een duidelijke voorkeur voor

een bepaald type habitat kan niet worden aangegeven; de soort is nogal eens op Struikheide (*Calluna vulgaris*) gevonden. Alle arachnologen beschouwen deze soort als zeldzaam (WIEHLE, 1960). In Engeland is zij wijd verbreid doch eveneens zeldzaam; de meeste vermeldingen zijn uit het zuidelijk deel van Engeland afkomstig. Meestal op heide doch ook in mos en gras (LOCKET en MILLIDGE, 1951, 1953). Ook in België gevonden (KEKENBOSCH, et al., 1977).

Van *W. incisa* werd een ♀ gevangen in de periode 26 oktober - 7 december 1985. Uit Engeland, Duitsland en Frankrijk zijn slechts enkele vangsten van uitsluitend ♀♀ van deze soort bekend (WIEHLE, 1960). Zij is ook in België waargenomen (JOQUE, 1972). Van de habitat-preferentie van deze soort is nauwelijks iets bekend.

Alle bovengenoemde exemplaren bevinden zich in de verzameling van J.H.G. Peeters te Reuver.

Dankwoord

Dhr. P. Peeters te Reuver schonk enige interessante door hem gevangen spinnen. Staatsbosbeheer Roermond verleende vergunning tot het betreden van het natuurreservaat Holtmühle. Dr. P.J. van Helsdingen en M. Janssen waren zo vriendelijk om enige determinaties te controleren.

Figuur 4. *Walckenaeria furcillata*. Sterk vergroot detail met o.a. het kopborststuk met het gevorkte uitsteeksel, van lateraal. Foto Jacques Peeters.

Drs. D. Th. de Graaf verschaft de botanische gegevens. Dhr. J.C. Franssen was behulpzaam bij teken- en fotowerk. Allen hartelijk dank voor hun bijdrage.

Literatuur

CHRYSANTHUS, P., 1952. Een merkwaardige Kaar-
despin (*Uloborus walckenaeri* Latr.). Lev. Nat. 55,
p. 45-49.
CHRYSANTHUS, P., 1954. Spinnen uit Limburg. III.
Natuurhist. Maandbl. 43 (5), p. 39-40.
HAMMEN, L. VAN DER, 1947. De spin *Uloborus wal-*
ckenaeri Latr. Ent. Ber. 12, p. 163.
HELSDINGEN, P.J. VAN, 1980. Novus Catalogus
Areanarum hucusque in Hollandia inventarum.
Leiden, Rijksmuseum van Natuurlijke Historie.
JOQUE, R., 1972. Contribution à la connaissance
des Araignées de la Belgique. I. Biol. Jb. Dodo-
naea 40, p. 214-223.
KEKENBOSCH, J., R. BOSMANS en L. BAERTS, 1977.
Soortenlijst der Belgische Spinnen. Studiedocu-

menten nr. 11. K.B.I.N., Brussel.
LOCKET, G.H. en A.F. MILLIDGE, 1951, 1953. British
Spiders, Vol. I en II. London, Ray Society.
LOCKET, G.H., A.F. MILLIDGE en P. MERRETT, 1974.
British Spiders, Vol. III. London, Ray Society.
MERRETT, P., G.H. LOCKET en A.F. MILLIDGE, 1985.
A check list of British spiders. Bull. Br. arachnol.
Soc. 6, p. 381-403.
ROBERTS, M.J., 1985. The Spiders of Great Britain
and Ireland, Vol. I en III. Colchester, Essex. Har-
ley Books.
WIEHLE, H., 1953. Spinnentiere oder Arachnoidea
(Araneae) IX: Orthognatha - Cribellatae - Haplo-
gynae - Entelegynae. Tierwelt Dtl. 42. Jena,
Gustav Fischer Verlag.
WIEHLE, H., 1960. Spinnentiere oder Arachnoidea
(Araneae) XI: Micryphantidae - Zwergspinnen.
Tierwelt Dtl. 47, Jena, Gustav Fischer Verlag.

Summary

New spiders from Limburg (The Netherlands).

Our knowledge of the distribution of spiders in Limburg is rather limited and new data are most welcome. This paper deals with a few species, recently found at Reuver and surroundings (v. fig. 1), which are new for the Dutch or the Limburgian fauna. The specimens mentioned are kept in the collection of J.H.G. Peeters at Reuver.

Naschrift

Bij het ter perse gaan van dit artikel vernamen de auteurs, dat *Xysticus acerbus* en *Walckenaeria furcillata* ook zijn aangetroffen in vangpot-materiaal, dat in 1977 door H. Turin e.a. in het Gerendal bij Oud-Valkenburg werd verzameld (meded. P. Koomen, Leiden, die dit materiaal in het kader van een doctoraal-onderwerp bestudeerde).

Eerste resultaten van het Actieplan tot behoud van de Zuidlimburgse amfibieën

F. Blezer, Dolberg 12, 6343 AK Klimmen

A.J.W. Lenders, Groenstraat 106, 6074 EL Melick

Vanaf medio mei tot begin augustus 1984 werd er een inventarisatie verricht naar amfibieën in het proefgebied Nationaal Landschap Mergelland (N.L.M.) De resultaten van dit onderzoek werden vergeleken met eerder gehouden inventarisaties van VAN HALL (1978) en SMIT (1981). In het rapport van VAN HALL (1978) kwam de schrijver tot de conclusie dat er een beter en doelgerichter poelenbeheer moest worden toegepast omdat er een sterke achteruitgang in het amfibieënbestand viel te constateren. Deze achteruitgang werd reeds eerder gesignaleerd door DUIJGHUISEN et al. (1976). Speciaal wat betreft de Geelbultkruippad (*Bombina variegata*) en de Vroedmeesterpad (*Alytes obstetricans*) vrezden zij dat deze soorten spoedig in Nederland zullen uitsterven.

Het onderzoek van SMIT (1981) had als hoofddoel om na te gaan of de in de vorige rapporten geconstateerde achteruitgang verder was doorgezet en welke de mogelijke oorzaken hiervan konden zijn. Zijn conclusie was dat behalve de beide eerder genoemde soorten ook de Kamsalamander (*Triturus cristatus*) in Zuid-Limburg sterk in zijn voortbestaan bedreigd werd. Als een van de voornaamste oorzaken werd gegeven dat 25% van het totale poelenbestand was verdwenen en dat veel landbiotopen in hoge mate waren verstoord. Mede door de trieste conclusies uit deze inventarisaties werd in 1982 de Overleggroep Poelenbeheer opgericht, bestaande uit leden van de Herpetologische Studiegroep, het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, het Staatsbosbeheer en diverse particuliere natuurbeschermingsinstanties.

Uit het overleg vloeide een actieplan voort dat specifiek op het Nationaal Landschap Mergelland gericht was

(BOSSENBOEK et al., 1982). Het hoofddoel van het actieplan was om te komen tot een beleidsaanpak waarmee

het mogelijk moest zijn om de bestaande biotopen te beschermen en zelfs te vergroten, zowel kwalitatief als kwantitatief (zie ook LENDERS, 1985), waarbij de uitvoering in het begin vooral gericht moest zijn op het behoud van de Geelbultkruippad.

De samenstellers kwamen tot de conclusie, dat als er iets aan verbetering van het amfibieënbestand gedaan wilde worden, er op zijn minst 557 nieuwe voortplantingspoelen dienden te worden aangelegd. Met een uitvoering van minimaal 50 poelen per jaar, zou er na tien jaar gesproken kunnen worden van een herstel van het poelenbestand ten opzichte van 1962. In datzelfde jaar (1982) werd door de N.L.M.-groep (een speciaal voor het N.L.M. gevormde werkgroep, die zich bezig houdt met restauratie en behoud van kleine landschapselementen zoals hagen en poelen) nogmaals een registratie gemaakt van de bestaande poelen. De aldus verkregen gegevens vormden het uitgangspunt voor de realisatie van het